

O DUBROVČANIMA U GENOVI U DRUGOJ POLOVINI 18. STOLJEĆA

VINKO IVANČEVIĆ

Genova je u 18. st. — uz Livorno, Napulj, Marseille i Barcelonu — bila prometna luka u zapadnom dijelu Sredozemlja. Kao u ostalim spomenutim lukama, tako su tada i u nju zalazili dubrovački brodovi. Za analizu prometa dubrovačkih brodova s Genovom u 18. st. imao sam na raspolaganju samo dubrovačke isprave pa sam najviše podataka našao među dopisivanjima dubrovačkih konzula u Genovi.

Iz dopisivanja Davida Maystre, koji je bio dubrovački konzul u Genovi od 1754. do 1772, saznajemo da se često u luci istodobno nalazilo 5, 6 do 7 dubrovačkih brodova. Kad su prošle nevolje, koje je počevši od g. 1769. trpila dubrovačka plovidba zbog tursko-ruskog rata na Sredozemlju, pojačao se promet dubrovačkih brodova i u denovskoj luci. Maystrov nasljednik Girolamo Bagnasco, dubrovački konzul u Genovi od 1772. do 1786, javlja da je 1780. bilo istodobno u luci 14 brodova, a prema izvještaju njegova sina Andrije Bagnaska g. 1786. bilo je čak 18 brodova.¹ Konzul Antun Kazilari Antunov javlja da se dana 7. VII 1787. nalazi u luci 15 dubrovačkih brodova.² U burno ratno doba g. 1798, kada su Francuzi u Genovi, šest se dubrovačkih brodova dana 21. VII nalazilo u luci. Ali se njihov broj sve više smanjuje tako da već iduće godine 1799. konzul Nikola Kosovac dana 5. XI piše vladi u Dubrovnik da nikada nije bila Genova bez ijednog dubrovačkog broda kao što je to sada.³

¹ Nanizat ću imena kapetana tih brodova. Naime, bilo je uobičajeno da se brodovi vode po imenima kapetanâ. To je bilo dobro stoga što su dva broda ili više njih nosili isto ime. Rjeđe se nalazi naznačeno ime broda i ime kapetana, ali u tom slučaju imamo tada najpotpunije podatke, jer su se kapetani na brodovima mijenjali, pa s obzirom na to — ako su naznačena samo imena kapetanâ — nemamo prave i potpune podatke o brodovima. Evo imena kapetanâ tih 18 brodova, koji su se dana 16. XII 1786. našli u denovskoj luci: Marko Župa, Nikola Kosović, Ivan Kaznačić, Ivan Božović, Kristofor Campanelli, Ivan Mustahinić, Antun Pušić, Miho Kovačević, Baldasar Ljubišić, Antun Dominković, Miho Lupi, Marko Andričević, Vlaho Marteletti, Luka Pasarević, Mato Vasiljević, Pasko Politika, Miho Taljeran i Tomo Mitrović, (*Prep. 18. st. 85.3124, 156.* Ako nije posebno naznačeno, sve su signature iz Historijskog arhiva u Dubrovniku.)

² *Isto* 161.3201, 67.

³ *Isto* 86.3125, 92 i 99

Dubrovački brodovi dolazili su u Genovu iz najrazličitijih krajeva Sredozemlja, najviše iz Španjolske, sjeverne Afrike, Marseillea, Gibraltara, iz portugalske luke Lisabona, zatim iz raznih luka Levanta, Krete, iz Soluna i Smirne. Dolazilo ih je i iz Jadrana tj. Ankone, Trsta, Boke Kotorske,⁴ pa i iz Dubrovnika.⁵ Koncem 18. st. stizali su u Genovu dubrovački brodovi čak iz Amerike.⁶

Gotovo za iste luke dubrovački su brodovi odlazili iz Genove, pa se može uzeti da je za tadašnje prilike promet dubrovačkih brodova s tom lukom bio dosta živ.⁷

S dubrovačkim brodovima uvozilo se u Genovu poglavito žito, zatim šećer, sol, vuna i drugo, a bilo je slučajeva da su dovozili i putnike. Tako g. 1759. jezuite iz Španjolske, a g. 1764. vojnike iz Korzike. Iz Genove su izvozili različitu robu, ali dubrovački brodovi najviše su odlazili prazni, poglavito za Španjolsku, tražeći tamo teret.

Na spomenutim putovanjima dubrovački su brodovi bili izloženi ne samo vremenskim nepogodama⁸ nego i korsarskim i piratskim zapljenama.⁹

Dubrovačka je vlada s đenovskom vladom održavala dobre odnose. Poznat je slučaj s brodom koji su Rusi g. 1769. opremali u Genovi za

⁴ Dubrovačku pulaku »La Minerva« (kapetan Božo Brajli) g. 1798. unajmljuje Ivan Masarić za račun Nikole Parodi pok. Josipa i Rafaela Emile, oba Đenoveza, za prijevoz tereta vune iz Boke Kotorske (Kumbora) za Genovu. (*Div. for.* 34/222, 112.)

⁵ Godine 1796. dva su broda bila unajmljena za prijevoz žita iz Gruža za Genovu. Kekija »Teresa« (kapetan Kristofor Rusković), mletačke zastave, imala je krcati 3000 dubrovačkih stara žita za račun Đenoveza Jakova Maragliano, a dubrovački brigantin »L'Assunta« (kapetan Luka Tvardiša) 3500 dubrovačkih stara žita za račun Boccardo i Samengo, također oba Đenoveza. (*Div. for.* 34/219, 224 i 225v.) Godine 1797. dva su dubrovačka broda krcala u Dubrovniku robu za Genovu. Brigantin »La verità« (kapetan Vlaho Glumčić) krcao je 830 kom. švedskih šubija određenih za Đenoveza Giovanni Battistu Granara. Brigantin »Il fortunato« (kapetan Ivan Ljubislavić) krcao je raznu robu, poglavito duhan u listu i bosansku vunu. Duhan je bio određen za Dubrovčanina Marka Franceschi, a vuna za Đenoveza Franceska Vernetta. (*Isto* 211, 15 i 160.)

⁶ Vidi piščev članak *Nešto građe o pomorsko-trgovinskim odnosima starog Dubrovnika s Amerikom*. *Pomorski zbornik*, Zadar 1963, knj. 1, str. 541.

⁷ U Genovi je g. 1793. zaključen ugovor o prijevozu robe morem između đenovskog trgovca Baldasara Castellinija i Marina Trombe, kapetana dubrovačke pulake *Nostra signora del Carmine e l'anime del purgatorio*. Kod toga su zanimljive dvije stvari. Prva da se tu radi o ugovoru o prijevozu cijelim brodom na vrijeme (tzv. *time charter*), a druga da su brod na putovanju za Genovu s teretom žita zaplijenili Turci. (Usp. piščev članak *Kako su Turci zaplijenili jedan dubrovački brod koncem XVIII stoljeća*. *Pomorstvo* 1955, 3, *Div. for.* 34/218, 131-134.) Još je tu jedna zanimljivost. Spomenuti ugovor bio je sklopljen u kući trgovca Castellinija, koja se nalazila u blizini crkve Otaca sv. Marije od Kaštela. Kako ćemo dalje vidjeti u toj se crkvi nalazi kapela sv. Vlaha o kojoj ovdje raspravljam. Nekoliko podataka o putovanjima dubrovačkih brodova u 18. st. u vezi s Genovom objavio je J. Luetić u svojoj knjizi *O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII. stoljeću*, Dubrovnik 1959, str. 123-125 i 148-150, pa Stjepan Vekarić u knjizi *Pelješki jedrenjaci*, Split 1960, str. 173, 184.

⁸ Z. Šundrica u svom članku *Konzulati i nezgode na moru* objavljenom u *Našem moru* 1956, 2, navodi nekoliko pomorskih nezgoda koje su pretrpjeli pelješki kapetani dubrovačkih brodova od g. 1758—1794. u vezi s teretima za Genovu odnosno iz Genove.

⁹ Godine 1797. francuski korsar Ignazio Banier, zapovjednik broda »Il felice«, zaustavio je između Šipana i Lopuda dubrovačku kekiju »La Cleopatra« (zapovjednik Josip Marković). Kekija je bila na putovanju iz Trsta za Genovu puna različitog tereta

korsarenje po Sredozemlju za prvog rusko-turskog rata, a koji je đenovska vlada najpripravnije zaplijenila na molbu dubrovačkog konzula.¹⁰ Obje su se vlade, odnosno njihovi zdravstveni uredi, stalno dopisivale o zdravstvenom stanju na svom području. Dubrovačka je vlada javljala đenovskom zdravstvenom uredu i novosti do kojih je dolazila, a koje su se ticale zdravstvenog stanja u Dalmaciji, Bosni i Hercegovini, Albaniji, zatim u Carigradu i mnogim drugim levantskim lukama.¹¹ Dubrovačka je vlada g. 1783. namjeravala s Genovom sklopiti ugovor o međusobnom vraćanju krivaca, pa je preko svog tamošnjeg konzula tražila prijepis takvog ugovora koji je Genova sklopila s Toskanom da joj u slučaju potrebe bude pri ruci.¹² Ali kasnije g. 1786. odustaje od toga. Na dubrovačkim brodovima između malog broja strane posade bilo je i Đenoveza.¹³ U toku 18. st. izmijenilo se u Genovi nekoliko dubrovačkih konzula, između tih su bili ovi Dubrovčani: Ivan Karlo Millilo (1778—), Antun Kazilari Ivanov (1787—), Nikola Kosovac (1789—) i Ivan Kaznačić Antunov (1802. do kraja).¹⁴ Zanimljivo je da je Đenovez Karlo Marija Doderio kao dugogodišnji dubrovački konzul u španjolskoj luci Cadiz od g. 1757. pa do svoje smrti g. 1781. predano radio u korist interesa Dubrovačke Republike. Ne treba posebno isticati da je dubrovačka vlada od svojih konzula u Genovi primala obavijesti (*notizie correnti del mondo le più appurate ed interessanti*, kako ih je ona običavala nazivati) o ratnim i drugim događajima u svijetu, a posebno su je zanimale vijesti koje su se ticale dubrovačke plovidbe. Đenovske obavijesti uvijek su dobro dolazile dubrovačkoj vladi, osobito kad je u

i francuski korsar ju je doveo u Gruž. (*Div. for.* 34/220, 121.) Godine 1779. Marokanci su zaplijenili dubrovački brod kapetana Boža Božovića koji je iz Genove za Kanarske otoke nosio bogati teret. Teret je pripadao trgovcima s Malte. (*Cons. r.* 3/200, 55v.) O napetim odnosima baš zbog tih zapljena dubrovačkih brodova vidi piščev članak *Dubrovnik i Maroko*, Pomorstvo 1958, 6—7, 197-199.

¹⁰ Vidi o tome piščev članak *Dubrovački brodovi za prvog rusko-turskog rata (1768—1774)* u *Pomorskom zborniku 11*, Zagreb 1962, 1731

¹¹ Iz dopisivanja čuvara zdravlja Đenovske Republike saznajemo da je g. 1789. došao tamo iz Tunisa dubrovački kapetan Đuro Baković i donio za dubrovačku vladu dva omota, koje su oni — iako je brod stigao sa čistim zdravstvenim listom — ipak kadili, ali samo izvana. Šaljući te omote u Dubrovnik, preporučuju dubrovačkoj vladi da ih prije nego što ih izruči okadi i s unutrašnje strane. (*Prep.* 18. st. 106. 3145/1, 152.) Godine 1791. spomenuti čuvari zdravlja pišu dubrovačkoj vladi da su primili njezino pismo od 30. IX kojim ih je obavijestila da je u Dubrovnik došla iz Aleksandrije dubrovačka pulaka na kojoj se pojavila kuga među članovima posade i putnicima Turcima koje je ta pulaka bila ukrcala. Uzeli su do znanja da su u Dubrovniku bile poduzete stroge mjere predostrožnosti da se raskuži teret, osobe, a i truplo broda. (*Isto*, 156.)

¹² *Ponente* 27. 6. 116, 89.

¹³ Vidi piščev članak *Posada na brodovima starog Dubrovnika* u *Našem moru* 1957, 2, 111-112. U knjigama u kojima se vodila evidencija o posadi brodova (*Ruoli, Pom.* 56-9) nalazim da su na dubrovačkim brodovima kao brodski drvodjelci (*maestro calafato*) bili ukrcani ovi Đenovezi: Stefano Mazza (g. 1759), Giuseppe Pozzi i Ambrogio Vento (1765, pa na istim brodovima obojica još i g. 1768, a Pozzi još i g. 1769), Filippo Emille (1769), Paolo Cavalieri (1769), Vito Maggi (1769) i Niccolò di Gregorio (1782). Bilo je tada mnogo Đenoveza ukrcanih na dubrovačkim brodovima i na drugim radnim mjestima, osobito posljednjih godina 18. i u početku 19. st. Vidi *J. Luetić, O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII stoljeću*. Dubrovnik 1959, str. 91-92.

¹⁴ O Kaznačiću vidi *J. Luetić, Pomorac i diplomat Ivan Kaznačić*, Dubrovnik 1954.

drugoj polovici 18. st. i Genova ušla u političko poprište pa, zahvaljujući svojim konzulima na već poslanim obavijestima, bodrila ih je da joj redovito šalju nove. Republika je kod *Banco di S. Giorgio* u Genovi imala polog, koji je potjecao još od Miha Pracatovića (umro g. 1607). Godine 1802. tražila je obavijesti o tom pologu od naplaćivača prihoda Serafina Palmierija i Antuna Carbona, jer od 1798. nije imala nikakvih vijesti, pa je sumnjala da su obojica možda umrli. Za g. 1797. taj joj je polog donio prihod od £ 2994:9:4.¹⁵ Kod iste banke u Genovi nalazio se i polog neke Mare Allegretti Mihove, koji je za 1789—1790. donio prihod od 140 dukata.¹⁶

U Genovi je bilo i Dubrovčana koji su tamo dolazili radi različitih poslova, neki poglavito radi trgovine,¹⁷ pa bi bilo vrlo zanimljivo proučiti njihov tamošnji rad u 18. i u početku 19. st.¹⁸ Preko Genove su mnogi izaslanici Dubrovačke Republike poduzimali putovanja u svojim važnim državnim misijama za Francusku, Španjolsku, Gibraltar, sjevernu Afriku itd. U Genovi su ti izaslanici uz pomoć dubrovačkog konzula — a katkad i konzul sam — kupovali različite darove, koje je dubrovačka vlada namijenila sjeveroafričkim vladarima i dostojanstvenicima. Neki su izaslanici ta putovanja poduzimali iz Genove s dubrovačkim brodovima koji bi se tada našli u luci i koje bi po vladinom ovlaštenju odredili konzuli. U Genovi su izaslanici marokanskog kralja tražili dubrovačke brodove za svoje prijevoze.¹⁹ Konzulima u Genovi su mnogi dubrovački kapetani i drugi Dubrovčani polagali svote novca za koji su željeli da im bude doznačen u Dubrovnik. Republika bi u Dubrovniku isplatila taj novac korisnicima, a sa svotama položenima kod konzula u Genovi raspolagala bi prema svojim potrebama.²⁰ Preko svo-

¹⁵ *Ponente* 27. 6. 137, 35 i 38. Prihode od pologa kod *Banco di S. Giorgio* Pracatović je bio ostavio svojoj ženi, a glavnicu poslije ženine smrti Dubrovačkoj Republici. Vidi *J. Tadić, Miho Pracatović-Pracat*, *Dubrovnik* 1933, 49—50. Iz podataka koje su o raznim položima Dubrovačke Republike u Rimu, Veneciji, Napulju, Beču, Firenci i Genovi g. 1810. dali upravitelji blagajne francuskim vlastima vidi se da naznačuju i Pracatovićev polog u Genovi (iako ne spominju njegovo ime). Za taj polog u tom izvještaju kažu da je bio upravljan od Ureda kovnice novca, ali zbog toga što je u potresu propala većina spisa, nikad se nije moglo ponovno utvrditi iznos pologa. Blagajna je primala samo kamate (koji su u tom iskazu preračunati u francuske franke i spomenuti s 2302,50) a i primanje je tog prihoda — kako kažu — u zakašnjenju za mnogo godina. (*Acta gal. F II* 369 No 2150/1810).

¹⁶ *Monti* 61/6a pod 52 i *Prep.* 18. 86. 3125,2.

¹⁷ Iz obračuna prigodom diobe trgovačke radnje koju su izvršili g. 1797. među sobom Dubrovčani braća Miho i Ivan Sinica (a imali su i svoj brod) vidi se da su trgovali i s Genovom i da su tamo išli. (*Div. de foris* 34/221,316.) Preko Genove g. 1803. prolazi Dubrovčanin Ivan Pavlović (*negoziante di professione*) dolazeći iz Gibraltara. Ako taj Pavlović u imenu ima još i Baptist, onda je on g. 1797. išao u Ameriku i vratio se preko Napulja u domovinu. To je zaista bio *negoziante di professione* kako ga naziva dubrovački konzul u Genovi. (*Prep.* 19. st. 15.597,55 i *Isto* 49.3088,330.)

¹⁸ A i u Dubrovniku je posljednjih godina Republike, iako malo, ipak bilo Đenoveza. Vidi *S. Obad, Stanovništvo Dubrovnika u doba pada republike, Beritićev zbornik*, *Dubrovnik*, 1960, 251.

¹⁹ *Ponente* 27. 6. 115, 66.

²⁰ Spomenut ću samo neke korisnike u Dubrovniku, za koje je bio položen novac konzulu Bagnasku u Genovi: g. 1780. Lucijan Nikola Pozza (660 talira), Sebastijan Marini (395), Sigismund Sorgo Nikolin (414), Nikola Pavao Gozze (75), Marin Zama-

jih konzula u Genovi dubrovačka je vlada slala svoja pisma za spomenu krajeve na Zapadu i, obratno, primala je preko Genove pisma od raznih svojih konzula na Zapadu. I za svoje manje potrebe dubrovačka se vlada služila uslugama svojih konzula u Genovi.²¹ Isto je tako preko tih konzula slala osim pisama u zapadne strane Sredozemlja (Francusku, Španjolsku, Portugal, Maroko itd.) i novac koji je bio namijenjen za razne državne potrebe. U doba kad prometne, a osobito poštanske i kurirske veze, nisu postojale u današnjem opsegu u pogledu brzine, sigurnosti i tačnosti dostave (a to isto vrijedi i za bankovne poslove), usluge koje je pružala razgranata dubrovačka konzularna služba — pa tako i ona u Genovi — bile su od velike važnosti i koristi za vladu u Dubrovniku. To se osobito odrazilo u političkim zapletajima u koje je bila zapala Dubrovačka Republika u drugoj polovici 18. st. Genova je bila luka u koju su dolazili Dubrovčani radi nabavaka brodova. Navest ću nekoliko kupovina brodova da bismo vidjeli koju je važnost tada u tome imala Genova za Dubrovnik. Godine 1758. Petar Remedelli trebao je u Genovi kupiti brod, ali ne našavši ništa što bi mu odgovaralo prosljedio je za Marseille; nadao se da će tu naći brod neutralne zastave koji će mu odgovarati.²² Kapetan Mato Karabokja Josipov, Dubrovčanin, kupio je g. 1777. u Genovi brigantin »*Il Giorgio*«, nosivosti 920 sicilijanskih salma, od Corneglia Macmona, Engleza.²³ Konzul Girolamo Bagnasco g. 1778. izdao je kapetanu Josipu Orebiću privremeni plovidbeni list (tzv. *passavanti*) za brod *S. Niccolò* koji je kupio u Genovi. Kap. Orebić trebao je poći s brodom do Dubrovnika i tamo pribaviti sve propisane isprave za dalju plovidbu.²⁴ Dubrovačka je vlada g. 1789. udovoljila molbi Vinka Glandauša da njegov ujak kapetan Petar Bratić Ilijin može za Glandauša nabaviti brod u Genovi i ujedno ga je oslobodila plaćanja pristojbe koja je tada postojala u Dubrovniku za brodove strane izgradnje.²⁵ Taj je brod imenom *La Marine* kapetan Bratić zaista kupio u Genovi od Bartula Gallere za 65.000 genoveških lira.²⁶ Brod je bio denovske izgradnje, dakle neutralne, na što je tada dubrovačka vlada osobito pazila. Kapetan Roko Fabri, Dubrovčanin, kupio je g. 1795. u Genovi korčulanski brigantin *Isabellu* od vlasnika kapetana Marina Cetinića pok. Jakova. Brod je bio nosivosti 1050 salmi ili 3500 stara. Sagrađen je u

nja (316), Cvijeto Martinović (50), Lucijan Antun Sorgo (298), Sabo Đorđi (800), g. 1784. Sabo Đorđi (900 španj. peča), g. 1785. Mato Andrović (1113), Frano Ranjina (720), Nikola Pavao Gozze (120), Natan Ambonetti (300), Stjepan Antun Krša (360 peča). Kada je g. 1779. dubrovačka vlada poslala u Maroko Antuna Kazilarija Ivanova ovlasila je Bagnaska da — jedan dio novca potrebnog Kazilariju za njegov važan zadatak koji je tamo imao obaviti — uzme od kapetanskih pologa koje ima doznačiti u Dubrovnik. (*Cons. r. 3/188, 95.*) I kasnije g. 1781. također preko Bagnaska dubrovačka je vlada obavljala slične novčane transakcije. (*Cons. r. 3/189, 113, 124, 195.*)

²¹ Tako g. 1777. moli svog konzula Girolama Bagnaska da nabavi iz Torina glazbalo oboa. (*Ponente 27. 6. 107, 22.*) G. 1789. naručila je 12 rizma papira za pisanje svom konzulu Nikoli Kosovcu. (*Isto 124, 54.*)

²² *Prep. 18. st. 51, 3090, 46.*

²³ *Pom. 56. 8/1, 110.*

²⁴ *Prep. 18. st. 142. 3181, 6.*

²⁵ *Cons. r. 3/196, 72v.*

²⁶ *Pom. 56. 8/2, 97 i 102v.*

Chioggi (dakle na venecijanskom području).²⁷ U Genovi je g. 1795. Dubrovčanin kapetan Petar Politika kupio švedski brigantin imenom *Minerva*, čiji je vlasnik bio Ivan Kyntzell di Gamla Carleby iz Švedske uz cijenu od 4000 čvrstih španjolskih peča.²⁸ Nikola Baeni, kao opunomoćenik Ivana Glumca, (oba Dubrovčani), g. 1796. kupuje u Genovi od kapetana Simon Jens Lourensena, danski brigantin *Giovanna Cattarina*, nosivosti oko 1000 salma.²⁹ Ali Dubrovčani su u drugoj polovici 18. st. znali u Genovi i prodati svoj brod. Tako je god. 1789. kapetan Antun Karabuća prodao tamo svoj brod.^{29a} Spomenuti Petar Bratić Ilijin, kao kapetan dubrovačkog broda *Il Genio*, za putovanje iz Genove do Barcelone i dalje do jedne luke u španjolskoj Južnoj Americi, podigao je g. 1799. kod Jakova Kristića Petrova u Genovi pomorski zajam od £ 4745, založivši brod, opremu i naval.³⁰ Ivan Pasabanda zapovjednik dubrovačkog broda *La Rondilla* uzeo je g. 1804. od Chiozzija Carbona & C. iz Genove pomorski zajam od £ 2000 založivši svoj brod.^{30a}

Stari su Dubrovčani podržavali štovanje sv. Vlaha i u inozemstvu.³¹ Konzuli na Levantu (u Solunu, Carigradu,³² Smirni³³ i Aleksandriji), koji su gotovo cijelo vrijeme bili isključivo Dubrovčani, redovito su slavili svečanost sv. Vlaha, pa im je vlada odobravala troškove koje su za to imali.³⁴ To se štovanje slavilo i po drugim sredozemnim lukama, a oso-

²⁷ Isto, 161v.

²⁸ Isto, 201-202v.

²⁹ Isto, 264v.

^{29a} S. Vekarić, n. dj. str. 257.

³⁰ Pom. 56. 8/3, 184v.

^{30a} Div. for. 34/238, 204v.

³¹ O temi koju ovdje raspravljam — poznato mi je da G(iovanni) Marotti u svojoj knjizi *Fioretti di libertà, civiltà e pietà patria della nazione ragusea 565—1814*, Pula 1932, ima ovu bilješku na str. 28: »L'illustre teologo P. Alvaro Rulla O. P. di Genova scrive: Gent.mo Signore, a riguardo della capella dedicata a N. S. della misericordia e a S. Biagio, nello storico della nostra chiesa di S. Maria di Castello non trovo che questo: capella fondata dai mercanti ragusini, che le assegnarono in dote il tributo di 4 lire in loro moneta, imposto a ogni nave mercantile ragusea. La festa del santo tutelare, finchè durò la repubblica Ragusea, si celebrava con grandissima pompa e collo sparo di tutte le artiglierie a bordo sei legni nazionali ancorati nel nostro porto. La lapide dorata è affissa alla parete destra.« Dalje u knjizi *Dubrovački brodovi . . .* (Zagreb 1941) Dr V. A. Bačić na str. 28 kaže: »... navest ćemo još natpis u crkvi Santa Maria Castellana u Genovi, koji citiraju historičari Dubrovnika, koji datira iz 1585. g. i koji glasi: »Ragusa maritimis itineribus illustris«. (»Dubrovnik slavan pomorskim putovanjima«). Isti taj podatak ima Dr Stijepo Knežević u članku *Povijest dubrovačkog pomorstva* objavljenom u *Pomorstvu* 1950, 11, 428.

³² Kap. I. Šišević u svom članku *Dubrovčani u Carigradu* (*Beritićev zbornik*, Dubrovnik 1960, 319-333) prikazuje rad Dalmatinskog dobrotvornog društva sv. Blaž u Carigradu. Tu su objavljena i pravila društva iz g. 1913. Tragajući za Bratovštinom sv. Vlaha, pisac je pronašao crkvu sv. Jurja na Galati, gdje se bratovština nalazila od 19. st. Oltara više nema, ali postoji uljena slika koja prikazuje sv. Vlaha iznad Dubrovnika. Svakako je slika novijeg datuma, jer se na njoj osim jedrenjaka vide i parobrod i koračima. Pronađeni su i srebrni svijećnjaci s grbom Dubrovačke Republike.

³³ I u Smirni je postojala kapela sv. Vlaha. To izlazi iz Senatovog zaključka od 31. III 1798. kojim se nalaže prokuraturima crkve sv. Vlaha u Dubrovniku da ispitaju obračune kapelâ sv. Vlaha u Carigradu, Smirni i Genovi. (*Cons. r.* 3/205, 43v.)

³⁴ *Consolati* 38/12 na više mjesta.

Sl. 1 — Detalj oltarske slike u kapeli sv. Vlaha
u Genovi. Mučenje sv. Vlaha

Sl. 2 — Ploča u kapeli sv. Vlaha u Genovi s natpisom o pristojbi za dubrovačke brodove i dr.

bito u Mlecima.³⁵ S obzirom na pomorske i druge veze Dubrovnika i Genove, koje su — kako smo vidjeli — bile dosta žive, razumljivo je da su Dubrovčani slavili svečanost sv. Vlaha i u denovskoj luci. U tamošnjoj crkvi dominikanaca Santa Maria di Castello, koja potječe još iz XI st. i koja se nalazi u starom dijelu grada pokraj stare luke, imali su kapelu posvećenu Bogorodici i sv. Vlahu. O toj kapeli i o pristojbi za tu kapelu ima podataka u spisima dubrovačkog Historijskog arhiva, pa ću iznijeti one iz 18. st.

Dubrovačka je vlada svojim konzulima u Genovi prigodom njihova imenovanja slala tarifu u kojoj je bilo naznačeno da od kapetana dubrovačkih brodova uz svoje ostale konzulatske pristojbe naplaćuju i pristojbu za kapelu sv. Vlaha u Genovi. O tome ima dokaza za konzule Davida Maystra, Girolama Bagnaska i Antuna Kazilarija, a i za prokuratura kapele Filipa Pontija. Ta je pristojba iznosila cekin za prvo pristajanje broda u denovskoj luci u jednoj godini, a za drugo pristajanje i za naredna u istoj godini pola cekina.³⁶ Ali čini se da se nije strogo po tome postupalo, već su i za prvo pristajanje mnogi kapetani platili samo pola cekina. Cijena cekinu u Genovi je tada bila 14 lira (*fuori banco*), a denovska lira dijelila se na 20 soldi. Neke su uplate kapetana unesene u blagajnički izvještaj sa lira 13:10 i 13:16, a pola cekina sa 6:18, što treba tumačiti tako da je bio pao tečaj cekina prema liri.

Iako slična pristojba nije postojala kod pristajanja dubrovačkih brodova u druge luke, ipak kapetani — ako su bili upozoreni — redovito su je plaćali konzulu, a kasnije prokuraturu kapele. Tako ćemo dalje vidjeti da je g. 1760. bila izvršena 51 uplata te pristojbe, a i g. 1762. Maystre piše dubrovačkoj vladi da je kapetani tačno plaćaju. Ima vijest da kap. Nikola Broušić, koji je g. 1765. stigao iz Levanta i u karanteni prosljedio za Španjolsku, nije platio cekin, ali kako piše prokuratur kapele Pontio, on će isposlovati da kapetan i taj cekin plati kod svog idućeg dolaska u Genovu.³⁷ Godine 1771. tri broda nisu platila pristojbu, ali to je bilo zbog toga što u Genovi nisu ni iskrcavali ni ukrcavali ni robu ni putnike, a takvi brodovi nisu trebali plaćati uopće konzulatske pristojbe, pa dosljedno tome ni pristojbu za kapelu.³⁸ Kad je g. 1778. konzul Bagnasco preuzimao upravljanje kapelom od dotadašnjeg prokuratura Pontija, dubrovačka vlada mu piše da neki kapetani nisu Pontiju platili obi-

³⁵ O slavlju u Mlecima vidi članak C. Fisković, *Putovanja pelješkog jedrenjaka s kraja XVIII i početka XIX st. u Pomorskom zborniku* II. str. 1769. Zagreb 1962. U Cagliarima g. 1790. kad je tamo bio konzul Dubrovčanin Antun Radović. (*Prep.* 18. st. 92. 3131, 111.) U Cartageni je kap. Đuro Bagović na dan sv. Vlaha g. 1799. bio pozvao tamošnjeg dubrovačkog konzula radi proslave u neku gostionicu, ali je ručak morao platiti Bagović. Među ostalim i to je bio jedan od povoda za tužbe kapetanâ na tog konzula. (*Isto*, 85. 3124, 39.)

³⁶ Cekin je zlatni mletački novac. Budući da Dubrovačka Republika nije imala u prometu svoj zlatni novac, cekin je za nju predstavljao idealni novac, čija je cijena u Dubrovniku tada bila 4:22 dukata. Naravno, kao svim novcima, tako se i cekinu s vremenom mijenjala ta cijena u Dubrovniku. Vidi o tome V. Vinaver, *Kursevi moneta u Dubrovniku XVIII veka* (II dio), *Anali HIJA, Dubrovnik* 1962, 481 i dalje.

³⁷ *Prep.* 18. st. 161. 3201, 99.

³⁸ *Isto*, 108.

čajnu pristojbu za kapelu. Stoga ih je Bagnasco kod idućeg njihova dolaska u Genovu po vladinu nalogu imao prisiliti na plaćanje te pristojbe.³⁹ Antun Kazilari Ivanov — zbog toga što u početku nije bilo uređeno njegovo javno poslovanje kao dubrovačkog konzula pa nije mogao ni naplaćivati pristojbu — predviđao je g. 1787. mogućnost da pristojbu za kapelu kapetani plaćaju u Dubrovniku preko svojih brodovlasnika,⁴⁰ ali ne nazlim da bi se to bilo ostvarilo.

Na zahtjev dubrovačke vlade Maystre dana 14. I 1764. šalje obračun (*ricevuto-pagato*) od g. 1756. do 1763, dakle za osam godina svog upravljanja tom kapelom. Iz tog obračuna saznajemo da je naplatio pristojbu za kapelu:

g. 1756. od 8 kapetana u iznosu od £	96:12, a utrošio £	—
„ 1757. „ 20 „	„ 250:10	„ „ 54: 2
„ 1758. „ 25 „	„ 237:14	„ „ 377: 9
„ 1759. „ 37 „	„ 357:	„ „ 127: 7
„ 1760. „ 51 „	„ 455:	„ „ 117:14
„ 1761. „ 29 „	„ 252:	„ „ 149: 3
„ 1762. „ 34 „	„ 259:	„ „ 128: 3
„ 1763. „ 44 „	„ 379: 2	„ „ 118: 5
Ukupno naplatio £ 2286:18		utrošio £ 1072: 3

Ukupno naplatio £ 2286:18, utrošio £ 1072:3 pa je saldo od £ 1214:15 prema vladinu nalogu predao novoimenovanom prokuraturu kapele Filipu Pontiju, koji mu je na tu svotu potpisao potvrdu. Pontio je redovito koncem svake godine slao obračun, osim posljednjih godina, kada je poslao skupni obračun za pet godina (1772—1776). Kako ćemo dalje vidjeti, obično su konzuli naplaćivali pristojbu za kapelu od kapetana i upravljali njezinom imovinom. Međutim ovdje imamo slučaj da se nakon osam godina oduzima konzulu Maystru upravljar je kapelom i daje nekoj drugoj osobi. Iz vladina dopisivanja moglo bi se naslutiti da se to zbilo pradi toga što je Maystre bio protestant.

Zbog zanimljivosti prepisujem ovdje imena 51 dubrovačkog kapetana, koji su g. 1760. pristali u luci Genovi i platili pristojbu za kapelu:⁴¹

28. I	Antun Kazilari Antunov	£ 7	17. III	Frano Florio	„ 7
	Antun Pasko Puljezi	„ 7	21. III	Frano Šuljačić	„ 7
31. I	Josip Orebić	„ 7	26. III	Ivan Sapetta	„ 7
1. II	Vicko Bizaro	„ 14	6. V	Stjepan Maras	„ 7
23. II	Ivan Bellatin	„ 7		Luka Barbalić	„ 14
6. III	Nikola Papi	„ 14	13. V	Juraj Raffaelli	„ 7
11. III	Jakov Sodarnja	„ 14	6. VI	Ivan Kazilari Jakovljević	„ 14
18. III	Tomo Kopsić	„ 7		Antun Turković	„ 7
	Ivan Sodarnja	„ 14	9. VI	Mato Ljubač	„ 7
9. IV	Mato Bizaro	„ 7	12. VI	Mato Lazarović	„ 7

³⁹ *Ponente* 27. 6. 107, 17.

⁴⁰ *Prep.* 18. st. 161. 3201, 110.

⁴¹ *Isto* 51. 3090, 163 prilog.

16. VI	Stjepan Kovačević	£ 14	9. IX	Josip Caraboccia	£ 7
17. VI	Vlaho Pasquali	„ 7	18. IX	Antun Puljezi	„ 7
19. VI	Marko Baldasar Ivelja	„ 7	20. IX	Ivan Sapetta	„ 7
	Luka Florio	„ 14	2. X	Ivan Maras pk Nikole	„ 7
3. VII	Ivan Kazilarj Ilijin	„ 14	7. X	Tomo Kopsić	„ 7
5. VII	Antun Kazilari Ivanov	„ 7		Ivan Klešković	„ 7
8. VIII	Josip Orebić Markov	„ 7	16. X	Mato Bizaro Ivanov	„ 7
9. VIII	Josip Caraboccia	„ 7	23. X	Bartolomej Suknić	„ 7
15. VIII	Ivan Maras pk Nikole	„ 14	30. X	Stjepan Kovačević	„ 7
	Vicko Bizaro	„ 7		Tomo Mladianović	„ 7
	Bartolomej Ignacij		18. XI	Martolica Zamanja	„ 14
	Bettera	„ 7	24. XI	Ivan Mato Ljubač	„ 7
30. VII	Bartolomej Suknić	„ 14		Antun Pilković	„ 7
27. VIII	Jerolim Lazarović	„ 7	28. XI	Ivan Marković	„ 7
1. IX	Mato Ivan Klešković	„ 14	13. XII	Mato Andrović	„ 14
	Tomo Kopsić	„ 7		Juraj Raffaelli	„ 7

Ako pretpostavimo da kapetani nisu mijenjali brodove već da su u toku cijele g. 1760. uvijek bili na jednom istom dubrovačkom brodu, onda iz gornjeg popisa izlazi da je g. 1760. pristalo u luci Genovi 39 dubrovačkih brodova, od kojih 11 brodova dva puta i samo 1 brod tri puta. Ipak od tih 39 brodova za prvo pristajanje platilo je po cekin samo 14 brodova, a 25 brodova je mjesto cekin platilo samo pola čekina. Razlog tome nisam mogao utvrditi, a posve je nevjerojatno da bi kapetani tako često mijenjali brodove pa da bi za idućih pristajanja dolazili u Genovu s brodovima koji su već bili tamo u toku godine 1760. i već platili puni cekin za prvo pristajanje. Uostalom to opovrgava i gornji blagajnički izvještaj kad se uporede datumi dolaska brodova, imena kapetana i svote plaćene pristojbe. Dakle treba ostati kod toga da su neki kapetani platili pola cekina i kod prvog pristajanja.

Svečanost Sv. Vlaha počimala je time što se održavala misa u spomenutoj kapeli. Dubrovački brodovi koji bi se na dan 3. veljače našli u luci Genovi pucali bi iz svojih topova, kako su to činili i brodovi drugih nacija o svojim svečanostima. Ta pozdravna salva obavljala se po tri puta. Samo jednom nalazim da se spominje broj brodova koji su se tog dana našli u luci. Bilo ih je šest.⁴² Molitve su se obavljale po posebnom uzorku koji je dubrovačka vlada bila poslala Pontiju na njegovo traženje. Te posebne molitve bile su podastrijete dominikancima i oni su ih odobrili jednom za uvijek. Za vrijeme mise sviralo se i pjevalo i po zaračunatim troškovima čini se da se na tome nije štedilo. Godine 1764. pjevao je neki mladi klerik Dubrovčanin koji se nalazio u tamošnjem dominikanskom samostanu.⁴³ Kod mise je redovito služilo 8 do 9 fratara, koji su za to bili plaćeni. Konzul je priredio svečani objed, na koji bi pozvao sve kapetane dubrovačkih brodova, zatim ostale Dubrovčane koji bi se tog dana našli u Genovi i druge odličnike. Dok je Maystre vodio obračune

⁴² Isto 51. 3090, 82.

⁴³ Isto 161. 3201, 94.

kapele, on je redovito prisustvovao misi. Kasnije novi prokuratur kapele Pontio redovito je zvao Maystra, koji je tada još obavljao dužnost dubrovačkog konzula, ali je on uvijek izostajao s mise, tako da je Pontiju bilo neugodno i pozivati ga. Danas nam nije moguće saznati za razlog takvu vladanju Maystra, koji je za svog konzulovanja dobro služio Dubrovačku Republiku, iako joj je učinio lošu uslugu zapljenom broda što su ga Rusi opremali za korsarenje po Sredozemlju.⁴⁴ Tome ne može biti razlog što je Maystre bio protestant, a što je na koncu Pontio — možda zlobno — javio Republici. I Maystre i Pontio pripadali su velikim đenovskim trgovačkim kućama, koje su imale razgranate veze po Sredozemlju, pa je lako moguće da razlog takvu njihovu odnosu treba tražiti u poslovnoj zavisti. Sličan slučaj dogodio se g. 1805. konzulu Ivanu Antunu Kaznačiću. Stjepan Antun Dordelli, iako pismeno pozvan, bio je jedini Dubrovčanin koji nije prisustvovao svečanosti. Razlog su bile osobne razmirice. Naime Dordelli je želio biti dubrovački vicekonzul u Genovi, a konzul Kaznačić se tome protivio.⁴⁵

Dubrovačkoj je vladi bilo milo da se slavi svečanost i ona je na to poticala osobe kojima je bila povjerena briga oko kapele. Osim toga vlada je željela da se kapela uredi, pa čak i proširi, ali za to nije nikad stavila na raspolaganje potrebna novčana sredstva. Doduše toga od nje nikad nitko nije ni tražio, ali je ona smatrala da bi to trebalo obaviti sa sredstvima sakupljenim od pristojbe. Zbog ratnih zapletaja sedamdesetih godina 18. st. dubrovačka se mornarica nije nalazila u povoljnom položaju, a jednako ni financije Republike.⁴⁶ U nepovoljnim prilikama bila je tada i dubrovačka brodogradnja, jer u drugoj polovici 18. st. preživljuje nekoliko teških kriza. Stoga zabrinuti Dubrovčani nisu mogli pomišljati da troše novac za kapelu u dalekoj Genovi.

Po tome što su neke osobe iz vlasteoskih đenovskih obitelji bile pripravne da svoje usluge stave u službu dubrovačke vlade, možemo zaključiti da je Dubrovnik u onim stranama tada uživao dobar ugled.⁴⁷ Tako je npr. g. 1760. dominikanac Ivan Nikola Doria, koji je potjecao iz poznate ugledne đenovske vlasteoske porodice Doria, bio spreman da bude duhovnik kapele sv. Vlaha i da se u slučaju potrebe brine za dubrovačke kape-tane i mornare. Isto tako g. 1764. Brizzio Giustiniani, također đenovski vlastelin, bio je spreman da ga Dubrovačka Republika izabere zaštitnikom probitaka svojih podanika, na što je Maystre polagao veliku važnost.⁴⁸

⁴⁴ O tome vidi bilješku 7.

⁴⁵ Isto 19. 15. 597, 64.

⁴⁶ Zanimljiv je primjer iz g. 1774. kad je Republika morala trošiti i desno i lijevo da bi zaštitila plovidbu svojih brodova od ruskih zapljena. Ona tada piše svome izaslaniku Ranižini u Petrograd da mu pismo ne šalje po posebnoj barci preko Rijeke, da bi tako i taj trošak izbjegla Republika »koja se nalazi u mnogo težim prilikama od onih koje možete zamisliti« (Ponente 27. 6. 100, 30). Trebalo je dakle štediti u tako važnoj i žurnoj prilici i na takvim ne baš velikim izdacima.

⁴⁷ Ali su Đenovezi znali i javno se narugati Dubrovčanima. Tako g. 1763. neki komičar u *Teatro del falcone* izvrgao je ruglu Dubrovčane, pa se na protest dubrovačkog konzula — a po nalogu Đenovske vlade — morao ispričati konzulu (*Prep. 18. st. 51, 3090, 148 i 149*).

⁴⁸ *Prep. 18. st. 51. 3090, 89 i 163.*

Na početku rada konzula Maystra kapela se nalazila u zapuštenom stanju i posve neopskrbljena potrebnim predmetima. On je dao odstraniti žbuku sa svih zidova da bi se digla vlaga, dao je poravnati pod, pozlatiti kamenu spomen-ploču, očistiti mramor itd. I Pontiju, kad je preuzeo dužnost prokuratura kapele, prva je briga bila da kapelu opskrbi najnužnijim inventarom. Kapela je već imala oltarnu sliku, koju Maystre zove (*«il bellissimo quadro.»*)⁴⁹ (Sl. 2).

O umrlim Dubrovčanima u Genovi, koji su pokopani u tamošnjoj kapeli sv. Vlaha, naći će se podataka u crkvi S. Maria di Castello. Ali do njih na žalost za sada nisam mogao doći. U arhivskim knjigama dubrovačkog Historijskog arhiva nađen je podatak da je 1. VI 1790. umro u Genovi kapetan Josip Pilković Lukov, zapovjednik dubrovačke pulake *»S. Anna«*. U preinaci od 29. V 1790. svoje oporuke iz prethodnog dana odredio je da *»... vuole essere interrato nella Capella di S. Biagio Protettore della sua Nazione Ragusea nella Chiesa de' RR. PP. di Sta Maria di Castello.»*⁵⁰

Još se i danas u kapeli nalazi spomenuta kamena ploča uokvirena reljefnim baroknim okvirom u kojemu su grbovi Đenovske i Dubrovačke Republike i dvije andeoske glave, tipična oznaka baroknog stila 18. st. (Sl. 3).

Natpis na ploči glasi:⁵¹

D. O. M.

INCLYTA RAGUSEORUM GENS QUAM OLIM ALEXANDER
ILLE MAGNUS TOT TERRA MARIQ(UE) PRIVILEGIIS / DONA-
VIT TITULISQ(UE) PRAECLARIS FIDEI ET FORTITUDINIS
INSIGNIVIT NUNC MARITIMIS ITINERIBUS ILLUSTRIS SED /
CHRISTIANA PIETATE CLARIOR SACELLUM HOC DEIPARAE
AC D(IVO) BLASIO TUTELARI DICAVIT ET AUXIT PUBLICA /
FIDE POLLICITA SE PRO QUALIBET EIUS NAVI GENUAE
APPELLENTE QUATUOR EIUS MONETAE LIBRAS PATRIBUS
HUIUS / CONVENTUS S(ANCTAE) MARIAE DE CASTELLO

⁴⁹ Ovdje objavljena sl. 2 je detalj s te oltarne slike. Na njoj je prikazano mučenje sv. Vlaha. »Agrikolaj . . . zapovijedi da sv. Vlaha objese, pa ga ostrim gvozdenim grebencima deru od glave do pete.« (A. Vučetić, *Sv. Vlaha u Dubrovniku*. Dubrovnik 1924, str. 16). Slika je zanimljiva i sa svoje tematske obrade. Slikar se držao crkvenih izvora da su sv. Vlaha mučili grebući ga gvozdenim četkama, pa ga je tako prikazao. Međutim u Dubrovniku ga prikazuju kao svog zaštitnika, koji u lijevoj ruci drži grad Dubrovnik.

⁵⁰ Z. Šundrica, *Iz oporuka dubrovačkih pomoraca. Naše more*, XI/1. I 1964. str. 54. Test. not. 10. 1/86, 3v. u Historijskom arhivu u Dubrovniku.

⁵¹ Natpis mi je najpripravnije ustupio dominikanac sada već pokojni Anđelko Posinković, koji ga je svojedobno prepisao sa ploče. Budući da se u natpisu spominju dvije godine i to 1581. kao godina javne isprave notara iz Parme i 1600. kao godina postavljanja ploče trebat će u dubrovačkom Historijskom arhivu (a i u denovskim arhivima, poglavito u arhivu tamošnje crkve sv. Marije od Kaštela) izvršiti dalja istraživanja oko toga doba da bi se pronašli počeci ili neki drugi podaci o temi koju ovdje obrađujem, a za koju sam se ograničio na dubrovačke isprave iz 18. st.

COLLATURAM OMNI MUNERUM IURE LEGATAEQ(UE) CERAE
 SE ABDICANS EA / TAMEN LEGE UT PATRES HII RAGUSEOS
 SINGULOS QUI PIE OBIERINT GENUAE PROPRIIS OMNINO
 SUMPTIBUS HUMENT / FUNUS HONORIFICE EXEQUENTES
 SACRO EADEM DIE AD ARAM PRIVILEGIIS INSIGNITAM SO-
 LEMNI POMPA PERACTO / ALIISQ(UE) MISSIS AD SUBLEVAN-
 DAS EAS ANIMAS ADIUNCTIS CETERUM SINGULIS HEBDO-
 MADIBUS IN EIUS ALTARI PRO / DEFUNCTIS SEMEL BIS PRO
 NAVIGANTIBUS EIUSDEM GENTIS CELEBRENT QUOTANNIS
 VERO IN FESTIVIS ASSUMPTAE B(EATAE) / MARIAE SEU
 OCTAVA SS.(ANCTORUM) BLASII HIERONYMI NICOLAI
 DIEBUS MISSAM IBI DECANTENT CUI REI ANNUENTE G(E)N
 (ER)ALI MAG(IST)RO / ORD(INIS) PRAEDIC(ATORUM) SIXTO
 FABRI LUCEN(SI) PATRES OMNES ASSENSERE EISDEM RAGU-
 SEIS ARCULAM OBLATIONUM HOC LOCO / CONCEDENTES
 QUAE DEPUTATORUM ARBITRIO RESERVATA EIQUOQUE
 NATIONI SIT COMMODO QUAE PUBLICO INSTRUMEN / TO IO
 (ANNIS) AUGUST(INI) PARMARII NOTARII RATA SUNT OMNIA
 SUB ANNO MDLXXXI DIE XXV SEPTEMB(RIS) DENIQUE RA-
 GUSEI BE / NEFICIORUM MEMORES EORUM PROTECTORI AC
 PATRONO ILL(USTRISSIMO) D(OMINO) IO(ANNI) AUGUSTINO
 IUSTINIANO EIUSQ(UE) UXORI NON AUTEM / POSTERIS
 ULLIS SEPULCHRI LOCUM HOC EODEM IN SACELLO IMPARTI-
 UNTUR ANNO SALUTIS MDC MENSE DECEM(BRI) DIE VII⁵²

⁵² Prema prijevodu naučnog suradnika HIJA u Dubrovniku Anta Marinovića, ko-
 me sam na tome mnogo zahvalan, gornji tekst u hrvatskom glasi: »Glasoviti vod Dubrov-
 čana koga je nekoć onaj Aleksandar Veliki obdario tolikim povlasticama po kopnu i moru
 i odlikovao slavnim naslovima vjernosti i hrabrosti, sada ugledan po pomorskim puto-
 vanjima, ali ugledniji po kršćanskoj pobožnosti, posvetio je ovu kapelicu Bogorodici
 i sv. Vlahu zaštitniku i obogatio je, obvezavši se svečano da će za svaki svoj brod koji
 pristane u Genovu pokloniti četiri libre svoga novca ocima ovog samostana sv. Marije
 od Kaštela, odričući se poklona voska (koji bi proistekao) po svakom pravu i oporučnom
 zapisu, pod tim uvjetom da ovi oci pojedine Dubrovčane koji pobožno umru u Genovi po-
 sve o svom trošku pokopaju, izvršivši pogreb dostojno, obavivši istoga dana na privi-
 legiranom oltaru sveti obred na svečani način, odsluživši i druge mise za pomoć tih
 duša, tj. da celebriraju mise svake sedmice na njegovom (sv. Vlaha) oltaru jednom
 za pokojnike, dvaput za pomorce istoga roda (tj. Dubrovčana). Svake godine pak na
 svečane dane Uznesenja Blažene Marije (Velike Gospe) ili u osmini sv. Vlaha, Jero-
 lima, Nikole da ondje otpjevaju misu. Pošto je na to privolio Generalni Učitelj Reda
 Propovjednikâ (Dominikanaca) Siksto Faber iz Lucche, svi su oci odobrili istim Du-
 brovčanima da na tom mjestu (postave) kutiju za milodare, dopuštajući im da bude
 rezervirana na korist istoga roda prema odluci njihovih izaslanika. Sve je ovo po-
 tvrdeno javnom ispravom od Ivana Augustina iz Parme, notara godine 1581, 15. rujna.
 Napokon Dubrovčani dodjeljuju ovo isto mjesto u kapelici za grob zaštitniku i brani-
 telju prejasnom gospodinu Ivanu Augustinu Justinijanju i njegovoj ženi, sjećajući se
 njihovih dobročinstava, ali ne bilo kojim potomcima. Godine Spasa 1600. dana 7. mje-
 seca prosinca.«.

Već je Maystre predlagao da bi se probio zid kako bi kapela bila spojena s »velikom crkvom« (tj. s crkvom sv. Marije od Kaštela). Po Maystrovu mišljenju ta je veza postojala već u doba osnutka kapele. Međutim Pontio se zanosio mišlju o povećanju kapele, ali je to iziskivalo veliki trošak, oko 1000 peča. Dubrovačka je vlada sve te projekte odobrivala i bodrila je denovske staratelje kapele, ali to oni nisu mogli izvesti, jer prihodi od pristojbe za kapelu nisu dostajali za takve zamašne zahvate, a drugih novaca nije bilo. Narednih godina počeli su izostajati dolasci dubrovačkih brodova u denovsku luku, a s time su nestajali i prihodi za kapelu. Trošeći na inventar, na manje popravke i na redovitu godišnju svečanost, kapelina su se sredstva naglo smanjivala. Kad je Pontio preuzeo upravu nad kapelom, kako smo vidjeli, primio je £ 1214:15 u gotovu novcu. Nakon 14 godina, tj. g. 1777, unatoč novim uplatama preostalo je samo £ 564, 4, 4.

Bilo je određenih vremenskih razdoblja kad zbog ovih ili onih razloga, poglavito zbog ratnih događaja i blokada, nisu više često ili nisu uopće dolazili dubrovački brodovi u Genovu, pa je to prouzrokovalo da su presušila vrela iz kojih je dubrovačka kapela sakupljala svoje prihode.⁵³ Kako baš u tim vremenima na konzulskom mjestu nisu bili ljudi koji bi vodili posebnu brigu oko kapele, njezina važnost pri koncu 18. st. opada,⁵⁴ a na početku 19. st., tj. pri padu Dubrovačke Republike, gotovo joj nema više spomena u dopisivanju denovskih konzula s dubrovačkom vladom.⁵⁵

Napomena: Dugujem zahvalnost Archivio di stato u Genovi na fotografijama objavljenim uz ovaj moj napis.

⁵³ Dubrovačka vlada je to utvrdila u svojem pismu od 30. III 1768, upućenom prokuraturu Pontiju, ovim riječima: »Žao nam je primijetiti da se višak malo povećaje i da će se tako kasno moći obnoviti kapela, a to zbog smanjenog pristajanja nacionalnih brodova« (prijevod s talijanskog; *Ponente* 27. 6. 85, 44).

⁵⁴ Zanimljivo je da konzul Bagnasco g. 1781. i 1787. baš na dan 3. II (tj. dan sv. Vlaha) upućuje svoja pisma vladi u Dubrovnik, a da se u njima ni jednom riječi nije sjetio svečanosti (*Prep.* 18. st. 85. 3124, 76 i 159).

⁵⁵ Posljednje dvije vijesti koje nalazim o kapeli mislim da su ove. Jedna od 6. IV 1791. kojom konzul Nikola Kosovac javlja dubrovačkoj vladi o obračunu naplaćene pristojbe od Andrije Bagnaska (*Isto* 86. 3125, 26) i druga od 12. I 1805. kad konzul Ivan Antun Kaznačić javlja da Stjepan Antun Dordelli nije prisustvovao svečanosti (*Prep.* 19. st. 15, 597, 65.) Vidi o tome na str. 10.

Riassunto

I CITTADINI DELLA REPUBBLICA DI DUBROVNIK A GENOVA NELLA SECONDA META DEL XVIII SEC.

Tra molti porti occidentali del Mediterraneo, nei quali, durante il XVIII sec. approdavano le navi mercantili di Dubrovnik, c'era anche il porto di Genova. Secondo i rapporti che i consoli di Dubrovnik mandavano al proprio governo, in questo porto — nel corso della seconda metà del XVIII secolo — si trovavano di continuo parecchie navi mercantili di Dubrovnik. Fra i documenti dell'Archivio storico di Dubrovnik, da dove venne presa la materia per questo scritto, si trovò un' indicazione che il giorno 16 XII 1787 si trovavano persino 18 navi mercantili di Dubrovnik in questo porto. Le navi arrivavano dalle diverse parti del Mediterraneo portando merci e viaggiatori. Il carico d' importazione era per lo più grano, quindi zucchero, sale e sim. Da Genova i mercantili di Dubrovnik partivano quasi regolarmente senza carico per Spagna dove trovavano nuovo carico. Tra Dubrovnik e Genova i rapporti erano buoni. Basta accennare all'atto del governo Genovese che nel 1769, dopo una petizione del console di Dubrovnik, subito fece confiscare una nave che i Russi, durante la guerra coi Turchi, attrezzavano per pirateggiare lungo il Mediterraneo. Il governo di Dubrovnik, a causa dei propri rapporti coi Turchi, sapeva di correr pericolo che anche le navi dei cittadini di Dubrovnik potrebbero esser saccheggiate dai pirati russi. Ma quest'era una delle rare cattive mosse della diplomazia della Repubblica di Dubrovnik la quale le costò molto, dopo quella guerra. Gli uffici della salute pubblica di Dubrovnik e di Genova si informavano continuamente sulle condizioni della salute pubblica nei loro territori. Ancora dal giorno della morte del suo ricco cittadino Michael Pracatović (Prazatto) (1607) la Repubblica di Dubrovnik possedeva un deposito nel Banco di San Giorgio a Genova che restò in Genova fino alla caduta della Repubblica (1808). È chiaro che a causa delle buone relazioni marittime e commerciali ci fossero dei cittadini di Dubrovnik in Genova, e al pari troviamo alcuni cittadini genovesi in Dubrovnik. Nel XVIII sec. c'erano anche dei genovesi imbarcati come maestri cafalati sulle navi di Dubrovnik.

I cittadini di Dubrovnik compravano anche delle navi a Genova,

Tutte queste salde relazioni marittime, mercantili e bancarie, che in quel tempo esistevano fra Dubrovnik e Genova, insieme coi forti sentimenti religiosi degli antichi cittadini di Dubrovnik, hanno contribuito che loro, nella chiesa di S. Maria di Castello, possedessero una cappella consacrata al proprio protettore San Biagio. In questa cappella il giorno 3 febbraio (la festa di S. Biagio) si celebrava la messa e si festeggiava. Quest'usanza esisteva anche in altri parti del Mediterraneo, ed in alcuni (Constantinopoli e Smirna) c'erano delle cappelle com'anche a Genova. Il governo di Dubrovnik mandava ai propri consoli la tariffa secondo da quale essi dovevano incassare una special taxa stabilita per il mantenimento di quella cappella. La taxa ammontava a un zecchino per il primo approdo della nave di Dubrovnik nel corso d'un anno, e mezzo zecchino per il secondo e per tutti gli altri nello stesso anno. La più grande taxa fù pagata nel 1760 quando si trovò un gran numero di mercantili di Dubrovnik nel porto di Genova: c'erano li 51 navi e la taxa ammontò a lire 455. Queste riscossioni si consumavano per il fornimento della cappella d'inventario necessario e per la festa di San Biagio. Tutte le navi di Dubrovnik, trovandosi per caso il 3 febbraio nel porto di Genova, tiravano coi cannoni. Questo sparare a salva si ripeteva per

tre volte. Alla solenne messa nella cappella di S. Biagio assistevano anche i comandanti dei mercantili ed altri cittadini di Dubrovnik che abitavano in Genova.

I consoli della Repubblica di Dubrovnik (Davyd Maystre, Girolamo Bagnasco, Antun Kasilari di Antun, Nikola Kosovac, Ivan Antun Kaznačić) avevano cura della cappella, e per un certo tempo anche lo special procuratore della cappella Filippo Pontio. Nell'interno della cappella ancor oggi si trovano un'immagine di S. Biagio ed una pietra con un'iscrizione in lingua latina che l'autore cita nel suo complesso in questo suo scritto.

Nell'iscrizione si accenna alla tassa che le navi di Dubrovnik dovranno pagare quando accosteranno nel porto di Geneva e poi al seppellimento ed ai funerali dei cittadini di Dubrovnik per caso morti in Genova, ed altro. Si fa menzione anche ai due anni: all'anno 1581 che fu l'annò del documento notarile del notaio di Parma ed all'anno 1600 quando fu posta la pietra.

L'autore raccomanda agli studiati di fare studi anche in futuro su questa interessante materia delle relazioni fra la Repubblica di Dubrovnik e Genova.